

“Pu Khai Kai Long” Song: An Analysis of Psychological and Aesthetic Dimensions

เพลง “ปู่ไขไก่หลง”: วิเคราะห์เชิงจิตวิทยาและสุนทรียภาพ

Prapas Panjiang*

ประกาศ ปานเจียง*

Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

*Corresponding Author, E-mail: pprapas@hu.ac.th

Article Info

■ Received: March 4, 2024

■ Revised: May 24, 2024

■ Accepted: December 24, 2024

■ Available online: December 28, 2024

Abstract

The song, Pu Kai Kai Long, is an immortal Thai country song, which will be 52 years old in 2024. The lyrics were composed by Chalong Phusawang and first performed by Chaitong Songphon in 1972. The song narrates the story of a woman who leaves her former lover for someone of higher social status. However, after becoming pregnant and abandoned by her new lover, she returns to her former lover, only to face rejection and ridicule. This significant element of mockery and irony is a core theme of the song. The song gained early popularity and remains beloved as one of Thailand's most enduring country songs. It was celebrated as an outstanding country song during the half-century anniversary of Thai country music in 1991 and has since been covered by nine other singers. Beyond its musical appeal, the song has also been embraced in other entertainment forms, including village dances, student cheerleading routines, freshman welcome events, and as a travel entertainment song. The author of this article observes: The enduring fame and popularity of the song for over half a century stem from its melody and musical composition, which evoke a sense of entertainment and social participation. Most listeners and participants do not focus on the song's lyrics of ridicule or irony, nor use the song to mock or criticize women who have faced romantic missteps. The song's content highlights both personal ridicule and the irony of fate, as the woman's return occurs when she is no longer in a condition to rekindle love with her former partner.

Keywords: Aesthetics, Country Song, Emotional Perception, Psychology

บทคัดย่อ

เพลง “ปู่ไขไก่อหรง” เป็นเพลงลูกทุ่งอมตะของไทย มีอายุครบ 52 ปี ในปี 2567 ผู้ประพันธ์คำร้องคือ ฉลอง ภู่อ่าง ผู้ขับร้องครั้งแรกคือชายธง ทรงพล ขับร้องครั้งแรกเมื่อปี 2515 เป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเยาะเย้ยผู้หญิงคนหนึ่งจากคนรักเก่าไปมีคนที่รักใหม่ที่มีฐานะทางสังคมดีกว่า เมื่อมีท้องกับคนรักใหม่และถูกทอดทิ้งจึงกลับมาหาคนรักเดิม แต่ไม่ได้รับความเมตตาปรานี ที่สำคัญคือถูกเยาะเย้ยซ้ำเติม เพลงได้รับความนิยมในระดับต้น ๆ ของบรรดาเพลงลูกทุ่งไทย ได้รับความนิยมนานมาก และได้รับการยกย่องให้เป็นเพลงลูกทุ่งดีเด่นในโอกาสกึ่งศตวรรษลูกทุ่งไทยเมื่อปี 2534 มีนักร้องอื่นนำไปร้องอีก 9 คน ที่สำคัญเพลงนี้ได้รับการตอบรับในลักษณะความบันเทิงอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น การร่างของชาวบ้าน การเต้นของนักศึกษาที่ใช้เป็นเพลงเชียร์ การเต้นของกิจกรรมการรับน้องใหม่ การร้องเพื่อความบันเทิงในขณะเดินทางแบบทัศนศึกษา ผู้เขียนบทความพบว่า 1) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เพลงนี้เกิดการรับรู้ กระตุ้นอารมณ์บันเทิง และอารมณ์การมีส่วนร่วมของคนในสังคมไทยจนโด่งดังและเป็นที่นิยมอย่างยาวนานเกินกึ่งศตวรรษนั้น เป็นเพราะทำนองเพลง ทำนองดนตรี และดนตรีสร้อยของเพลง ผู้ฟังและผู้มีส่วนร่วมในลักษณะอื่น ๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเยาะเย้ย หากถกเถียงเสียดสี และซ้ำเติม ตามเนื้อหาคำร้องของเพลง และไม่ได้ใช้เพลงนี้ไปเพื่อเยาะเย้ย หากถกเถียงเสียดสี และซ้ำเติม ผู้หญิงที่พลาดพลั้งเรื่องความรักแต่อย่างใด 2) เนื้อหาของเพลงเป็นการเยาะเย้ย ทั้งการแถกนัย และการแถกนัยเชิงซื่อล่อ กล่าวคือผู้หญิงคนรักกลับมาในวันที่เธอไม่อยู่ในสภาพที่ชายคนรักเดิมจะกลับมารักใหม่ได้อีกแล้ว

คำสำคัญ: การรับรู้อารมณ์, จิตวิทยา, เพลงลูกทุ่ง, สุนทรียภาพ

บทนำ

เพลงลูกทุ่งเป็นศิลปกรรมร่วมระหว่างวรรณกรรมและดนตรีที่เนื้อหาสะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคม อุดมคติและวัฒนธรรมไทย และดนตรีซึ่งได้แก่ ท่วงทำนอง สำเนียง ลีลาการร้อง การบรรเลง ที่เป็นแบบแผน มีลักษณะเฉพาะให้บรรยากาศของความเป็นลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงไทยที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ ใช้ภาษาง่าย ๆ บรรยายเรื่องราวของชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเน้นชีวิตของชาวชนบท โดยก่อนหน้านี้ยังไม่มีแบ่งแยกว่าเป็นลูกทุ่งหรือลูกกรุง เนื่องจากเพลงไทยได้พัฒนามาจากเพลงไทยเดิมที่ใช้คำร้องที่มีลักษณะการเอื้อน และใช้เครื่องดนตรีไทยบรรเลงมาเป็นเพลงไทยสากลที่มีเนื้อร้องเต็ม ใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลง ซึ่งได้รับความนิยมมากขึ้นเนื่องจากฟังง่าย ร้องง่าย จำได้ง่าย และมักเรียกลักษณะจากแนวการร้องของนักร้องแต่ละคนมากกว่า เช่น แนวเพลงร่ำว แนวเพลงเพื่อชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ นักประพันธ์เพลงรุ่นเก่า ๆ ก็ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการแบ่งแยกประเภทของเพลงไทยสากลว่าเป็นเพลงลูกทุ่งและลูกกรุง เพราะถือว่าดนตรีเป็นภาษาสากลและต่างก็เป็นเพลงไทยสากลเช่นเดียวกัน

คำว่า “ลูกทุ่ง” ปรากฏครั้งแรกเป็นชื่อของภาพยนตร์เพลง สร้างโดยบริษัทภาพยนตร์ไทย หรือไทยฟิล์ม เมื่อ พ.ศ. 2481 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลเป็นผู้กำกับ หม่อมหลวงพวงร้อย อภัยวงศ์เป็นผู้แต่งทำนองเพลง พระยาโกมารกุลมนตรี (ชื่น) เป็นผู้แต่งเนื้อร้อง เพลงในภาพยนตร์ ได้แก่ เงาไม้ ต่อนกระป๋อง เกี้ยวสาว สายัณห์ และไม้งาม เนื้อร้องส่วนใหญ่เน้นการชมธรรมชาติอันสวยงามของท้องไร่ปลายนา

เพลงที่มีแนวเป็นเพลงลูกทุ่งเพลงแรกตามมีหลักฐานบันทึกไว้คือ เพลงสาวชาวไร่ ซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์ของ ครูเหม เวชกร ใช้ร้องประกอบการแสดงละครวิทยุเรื่องสาวชาวไร่ ในปี พ.ศ. 2481 ราว ปีพ.ศ. 2498 ป.วรานนท์ นักจัดรายการวิทยุ ได้เรียกนักร้องประเภทเพลงชีวิต เช่น คำรณ สัมบุญณานนท์ สมยศ ทศนพันธ์ พยงค์ มุกดา สุรพล สมบัติเจริญ ว่าเป็น “นักร้องตลาด” เนื่องจากเข้าถึงผู้ฟังที่เป็นชาวบ้านทั่วไปได้ง่าย เนื้อหาเพลงมีความชัดเจน ส่วนอีกแนวหนึ่งเรียกว่า “เพลงผู้ดี” ซึ่งหมายถึง เพลงที่มีการแต่งอย่างไพเราะเพราะพริ้ง นักร้องแนวนี้ เช่น สุเทพ วงศ์กำแหง สวลี ผกาพันธุ์ เป็นต้น เพลงไทยสากลจึงได้รับการแบ่งเป็นประเภทออกเป็นเพลงลูกทุ่งและเพลงลูกกรุง แต่ใช้หลักเกณฑ์ใดในการตัดสินนั้น มีผู้ให้ความเห็นว่าเป็นเพราะช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมเมืองและชนบท เพลงลูกกรุงจึงได้รับความนิยมในหมู่ผู้มีการศึกษาของสังคมเมือง ส่วนเพลงลูกทุ่งมุ่งรับใช้ชาวชนบทเป็นส่วนมาก

คำว่า “เพลงลูกทุ่ง” นายจ่านิ่ง รัสสิกุล เป็นผู้ริเริ่มเรียน ในช่วงที่เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหมโดยตั้งชื่อรายการว่า “เพลงลูกทุ่ง” นายประกอบ ไชยพิพัฒน์ เป็นผู้จัดออกอากาศ เมื่อ ปีพ.ศ. 2507 เดือนละ 2 ครั้ง ทุกวันจันทร์วันจันทร์ จนได้รับความนิยมและแทรกซึมไปตามวงดนตรีต่าง ๆ เริ่มเรียกวงของตนเองว่า วงดนตรีลูกทุ่ง และนักร้องนิยมเรียกตัวเองว่า นักร้องเพลงลูกทุ่ง (Youth Encyclopedia Project Foundation, 2018)

ตามที่กล่าวข้างต้นว่าเพลงลูกทุ่งเป็นเพลงไทยที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ มีการใช้ภาษาง่าย ๆ บรรยายเรื่องราวของชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรม เน้นชีวิตของชาวชนบทนั้น คำร้องซึ่งเป็นเนื้อหาของวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งจึงเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ทั้งสภาพข้อเท็จจริงทางกายภาพ ทางสังคม และทางอารมณ์ที่มนุษย์แสดงออกผ่านศิลปะทั้งวรรณกรรมและดนตรี ทว่าบางครั้งอารมณ์สนุกสนานและความซาบซึ้งในมนุษย์ก็ปนอยู่กับอารมณ์เยาะเย้ย (Ridicule) จนแยกยากว่าอะไรคืออะไร ประกอบกันเข้าลักษณะไหน สภาพแวดล้อมทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร

ตั้งแต่ผู้ประพันธ์เพลงได้ประพันธ์เพลง “ปู่เฒ่าไก่อหลง” เมื่อปี 2515 ซึ่งเป็นยุคเริ่มต้นของเพลงลูกทุ่งไทย และมีการขับร้องเผยแพร่สู่สาธารณะครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน นับเวลาที่เพลงนี้ได้รับการถ่ายทอดสู่สังคมมาแล้วร่วม 52 ปี และยังมีการขยายสู่การขับร้องโดยนักร้องคนอื่นอีก 9 คน และมีการใช้เพลงนี้เพื่อการบันเทิงของสังคมไทยอย่างมากมายมหาศาลเป็นลำดับต้น ๆ ของเพลงลูกทุ่งไทย ทั้งการฟัง การขับร้อง ทั้งการขับร้องทั่วไป และ

การขับร้องในกิจกรรมการประกวด จินเพลงปู่ไข่ไก่หลงน่าจะเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมสูงสุดในการร้องรำเพื่อความสนุกสนานของกิจกรรมกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ กล่าวได้ว่าเป็นเพลงเอกของการขับร้องในขณะเดินทางทัศนจรที่เรียกกันว่าทัวร์ฉิ่งฉับ

ผู้เขียนบทความตั้งใจเขียนบทความนี้เพื่อตรวจสอบว่ามูลเหตุอันใดที่เพลงนี้เป็นอมตะอยู่คู่กับสังคมได้ยาวนานร่วม 52 ปี และมีแนวโน้มที่จะอยู่กับคนไทยเพื่อทำหน้าที่แห่งศิลปะได้ยาวนานกว่านี้อีกต่อไป อาจจะกล่าวได้ว่าจะได้รับความนิยมไปจนกว่าชั่วฟ้าดินประเทศไทยสลายก็ยิ่งว่าได้ โดยวิเคราะห์และอภิปรายเนื้อเพลงปู่ไข่ไก่หลงด้วยทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไปด้านอารมณ์และการรับรู้อารมณ์ของมนุษย์ และวิเคราะห์สุนทรียภาพของเพลงนี้ด้วยทฤษฎีทางวรรณคดีวิจารณ์เป็นประเด็นรอง

เจตนา นาควัชร (Nakavajara, 1972) กล่าวในหนังสือวรรณไวทยากร (วรรณคดี) ชุมชนบทความทางวิชาการทรงคุณค่าว่า “การนำจิตวิทยามาใช้กับวรรณคดีวิจารณ์สำหรับประเทศไทยกล่าวได้ว่าวิธีการเช่นนี้เป็นของใหม่ การนำหลักจิตวิทยาเข้ามาใช้ทำให้วรรณคดีวิจารณ์มีลักษณะเป็นศาสตร์มากขึ้น และทำให้เห็นได้ว่าจิตวิทยาช่วยให้เราเข้าใจความคิดและอารมณ์ของมนุษย์ในต่างถิ่นต่างแดนต่างเวลากันได้ รวากับว่าวรรณคดีวิจารณ์ของชาติต่าง ๆ มีภาษาที่ร่วมกันได้อีกประการหนึ่ง การศึกษาตัวละครในแง่ของจิตวิทยาเป็นสิ่งที่สร้างเสริมความสมจริงให้แก่โลกของวรรณคดีทำให้เราเห็นคุณค่าของวรรณคดีว่าเป็นเครื่องสะท้อนชีวิตจริง วรรณคดีวิจารณ์จึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยให้เราเข้าใจมนุษย์ชาติได้ดียิ่งขึ้น”

วัตถุประสงค์ของบทความ

1. เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์สภาพการรับรู้ อารมณ์ และการตอบสนองการขับร้องเพลงปู่ไข่ไก่หลงของคนไทยด้วยทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไปด้านอารมณ์และการรับรู้อารมณ์ของมนุษย์
2. นำเสนอผลการวิเคราะห์คำร้องของเพลงด้วยทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรมแผนใหม่แบบตะวันตกคือทฤษฎีการวิเคราะห์ความหมายสี่ประการของไอ.เอ.ริชาร์ดส์ (I.A. Richards) คือเนื้อความ (Sense) น้ำเสียง (Feeling) ท่าที (Tone) และความมุ่งหมาย (Intention) (I.A.Richards, cited in Jitjumnong, 1998)

ทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

บทความนี้ใช้ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไปด้านอารมณ์และการรับรู้อารมณ์ของมนุษย์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการใช้เป็นทฤษฎีการศึกษางานวรรณกรรมตามที่เจตนา นาควัชร กล่าวข้างต้น เนื่องจากวรรณกรรมเพลงเป็นศิลปกรรมที่มีอาจหลักเกี่ยวกับการกล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งพฤติกรรมที่แสดงถึงความสุขและความทุกข์ รวมทั้งอารมณ์อื่น ๆ ที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมของเพื่อนมนุษย์ผู้ร่วมสังคมด้วยกันคือทฤษฎีการวิเคราะห์ความหมายสี่ประการของไอ.เอ.ริชาร์ดส์ (I.A. Richards) ซึ่งเป็นทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรมแผนใหม่แบบตะวันตกที่นิยมใช้ในการศึกษาวรรณกรรมในเชิงสุนทรียภาพ

ระเบียบวิธีการวิจัยและการดำเนินงาน

บทความวิชาการ เพลง “ปู่ไข่ไก่หลง”: วิเคราะห์เชิงจิตวิทยาและสุนทรียภาพเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีการดำเนินการดังนี้

1. ผู้เขียนเลือกเพลงนี้เนื่องจากมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าเป็นเพลงที่ได้ความนิยมจากคนไทยมากร่วม 52 ปี และได้รับการคัดเลือกและยกย่องเป็นเพลงดีเด่นในโอกาสกิ่งศตวรรษลูกทุ่งไทย ครั้งที่ 2 เมื่อ ปีพ.ศ. 2534 มีการจัดงานเพื่อขับร้องเพลงที่ได้รับการยกย่องเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ.2534 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานและทอดพระเนตรการขับร้อง ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (Jobkrabounwan, 2016).

2. ผู้เขียนค้นคำร้องต้นฉบับที่ประพันธ์โดยฉลอง ภู่อ่าง จากสื่อออนไลน์ และฟังเนื้อหา ทำนอง และดนตรีต้นฉบับที่ขับร้องโดยชายธง ทรงพล หลายครั้ง รวมทั้งฟังเนื้อหา ทำนอง และดนตรีจากการขับร้องของนักร้องอื่น ๆ อีก 8 คนด้วยตนเอง

3. สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งนักศึกษา ประชาชน และบุคลากรทางการศึกษาด้านดนตรีสมัยนิยม 96 คน โดยการเลือกแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purperse Sampling) ดังนี้

3.1 นักศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่ทุกชั้นปีทั้งระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 73 คน

3.2 บุคลากรมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ 18 คน

3.3 อาจารย์สาขาดนตรีสมัยนิยม คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จำนวน 1 คน

3.4 ครูดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดตรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดปัตตานี รวม 4 คน

4. ผู้เขียนวิเคราะห์คำร้องด้วยทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไปด้านอารมณ์และการรับรู้อารมณ์ของมนุษย์ และทฤษฎีการวิเคราะห์ความหมายสี่ประการของไอ.เอ.ริชาร์ดส์ (I.A.Richards) ซึ่งเป็นทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรมแผนใหม่แบบตะวันตก

คำร้องเพลงปู่ไข่ไก่หลง

เพลงปู่ไข่ไก่หลงเป็นคำประพันธ์ของฉลอง ภู่อ่าง มีคำร้องคล้าย ๆ คำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานีของฉันทลักษณ์คำประพันธ์ไทย กล่าวคือมีคำร้องดังนี้

ช่างเออะคนงาม	ขอปล่อยตามตามวาสนา
พี่ไม่มีปริญญา	ขวัญตามองหน้าก็เมิน
ลืมได้ลืมไป	ลืมไปลืมได้ก็เชียว
พี่จนคนไร้เงิน	เดินย่ำตอกน้องบอกว่าโง่
กอดกับคนจน	หน้ามนเจ้าบ่นว่าเหม็น
กอดคนมีชีเบ็นซ์	เนื้อเย็นใจเต้นตาโต
ชื่นอกชื่นใจ	ชื่นใจละผิวใหม่เป็นโก
ตกเย็นนั่งเบ็นซ์โซว์	โกอย่างนี้ถึงลืมพี่ชาวนา
แม่ปู่ไข่หลง	แล้วคงมีไข่เต็มท้อง
ว้ายไปตามลำคลอง	น้ำนองลอยล่องธารา
ไข่ก็เต็มตัว	เต็มตัวผิวก็ไม่มา
นำอายและขายหน้า	แม่ปู่จำเป็นดารากลางแปลง
สิ้นสุดกันที่	น้องมีผิวใหม่ไปนาน
แม่ดอกท้อกอหวาน	ให้ทานเกื้อหนุนบุญแรง
แม่นายไข่หลง	จากดวงหวังจะส่องแสง
ถูกกินจนสิ้นแรง	แสงเลยน้อยนอนตามซอยโตรมโตรม

(Phusawang, 2009)

ผลการศึกษา

1. สุนทรียภาพในเนื้อหา

ผู้เขียนขอจัดวางคำร้องเป็น 2 ส่วน ที่แบ่งเป็น 2 ส่วน เนื่องจากพิจารณาพบว่า คำร้องเพลงนี้มีการกล่าวถึงตนเอง 1 ส่วน และกล่าวถึงผู้หญิงอดีตคนรักอีก 1 ส่วน ตามลำดับ ส่วนแรกตัวละครเอก (ผู้พูด) ใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ว่า “พี่” แทนตัวเอง ดังนี้

ช่างเถอะคนงาม	ขอปล่อยตามตามวาสนา
พี่ไม่มีปัญญา	ขวัญตามองหน้าก็เมิน
ลืมได้ลืมไป	ลืมไปลืมได้ก็เชียว
พี่จนคนไร้เงิน	เดินย่ำต๊อกน่องบอกว่าโง่
กอดกับคนจน	หน้ามนเจ้าบ่นว่าเหม็น
กอดคนมีชีเบ็นซ์	เนื้อเย็นใจเต้นตาโต
ชื่นอกชื่นใจ	ชื่นใจละผิวใหม่เป็นโก๋
ตกเย็นนั่งเบ็นซ์โซว์	โก้อย่างนี้ถึงลืมพี่ชานา

คำร้อง 4 บทแรก ผู้ร้องเน้นการกล่าวถึงตัวเอง แม้ให้น้ำเสียง (Feeling) ฟังแล้วไม่รู้สึกละแสบปวดร้าวจากการผิดหวังแต่อย่างใด แต่ก็ชวนให้รู้ว่า “พี่” นั้นเจ็บปวด เสียอกเสียใจ เพียงแต่อาจจะหายจากอาการนั้นแล้ว ผู้เขียนคำร้องเริ่มต้นด้วยคำว่า “ช่างเถอะ” มินยว่ไม่เป็นไร เรื่องมันผ่านไปแล้ว จึงไปประสานกับวรรคต่อไปว่า “ขอปล่อยตามตามวาสนา” คำว่า “วาสนา” ให้ความรู้สึกว่าการที่เกิดขึ้นเป็นชะตากรรมของชีวิต จากนั้นกล่าวถึงสาเหตุว่าทำไมพี่จึงต้องกลายเป็นคนที่ “คนงาม” ปฏิเสธด้วยคำว่า “พี่ไม่มีปัญญา”

ในคำร้องบทที่ 2 ฉลอง ภู่อ่างยังให้เนื้อความ (Sense) มีความต่อเนื่องจากที่กล่าวในบทต้น โดยการย้ำความหมายเดิมของคำว่า “ช่างเถอะคนงาม” ด้วยคำว่า “ลืมได้ลืมไป” แล้วบอกเหตุผลที่ 2 ที่ตัวเองถูกกระทำแบบ “ขวัญตามองหน้าก็เมิน” ด้วยประโยคที่ว่า “พี่จนคนไร้เงิน” เป็นเหตุผลเสริมจากเหตุผลแรกคือ “พี่ไม่มีปัญญา”

ผู้ประพันธ์ขึ้นบทที่ 3 ของเนื้อหาว่า “กอดกับคนจน หน้ามนเจ้าบ่นว่าเหม็น” เนื้อหาดังนี้ไม่ใช่เป็นเหตุผล แต่เป็นความคิดเห็นในเชิงประชดประชัน (Irony) ในความเป็นจริงเชื่อได้ว่าเนื้อตัวของคนคงไม่ได้เหม็นเหมือนที่เรา ๆ ได้รับกลิ่นเหม็นทั่ว ๆ ไป แต่เหม็นอันนี้เป็นลักษณะที่เกิดจาก “พี่ไม่มีปัญญา” และพี่เป็น “คนจน”

“กอดคนมีชีเบ็นซ์ เนื้อเย็นใจเต้นตาโต” คำร้องบทนี้ฉลอง ภู่อ่างตั้งใจกำกับให้ความหมายของ “กอดกับคนจน หน้ามนเจ้าบ่นว่าเหม็น” ชัดเจนขึ้นอีก โดยการเปรียบเทียบความรู้สึกของสาวคนรักที่พี่กำลังกล่าวถึงด้วยคำว่า “ใจเต้นตาโต” เพื่อให้มีความขัดแย้งกับคำว่า “เหม็น” เป็นความเบือนหน้ากับเห่อ เป็นภาพตัดกันเหมือนขำกับดำ เมื่อพิจารณาคำว่า “ใจเต้นตาโต” ผู้ฟังเพลงรู้สึกได้ว่าเป็นการประชดประชันทั้ง “เหม็น” และ “ใจเต้นตาโต” คำว่า “ชื่นอกชื่นใจ” ในวรรคต่อมาทั้งประชดประชันและมีน้ำเสียงในทางเสียดสี (Satire)

ขอกกล่าวถึงเนื้อหา 4 บทที่ 2 ของคำร้องเพลงปู่ไข่โก๋หลง ซึ่งมีดังนี้

แม่ปู่ไข่หลง	แล้วคงมีไข่เต็มท้อง
ว่าไปตามลำคลอง	น้ำนองลอยล่องธารา
ไข่ก็เต็มตัว	เต็มตัวผิวก็ไม่ว่า
นำอายและขายหน้า	แม่ปู่จำเป็นดารากลางแปลง
สิ้นสุดกันที่	น้องมีผิวใหม่ไปนาน
แม่ดอกท้อกอหวาน	ให้ทานเกื้อหนุนบุญแรง

แม่นายไก่อหลง
ถูกกินจนสิ้นแรง

จากดวงหวังจะส่องแสง
แสงเลือนน้อยนอนตามซอยโตรมโตรม

ครึ่งหลังของคำร้องอุดมไปด้วยถ้อยคำเยาะเย้ย (Irony) นั่นคือคำว่า ไช้เต็มท้อง วายไปตามลำคลอง ไช้ก็เต็มตัว ผัวก็ไม่มา น่ายาย ขาหย่นา ดารากลางแปลง ให้ทาน หวังจะส่องแสง ถูกกิน และนอนตามซอยโตรมโตรม

เนื้อหาครึ่งหลังนี้ผู้ประพันธ์เปิดคำที่ใช้เป็นชื่อเพลงออกมาด้วยวรรคแรกว่า “แม่ปูไก่อหลง” (ข้อสังเกตของผู้เขียนต่อคำร้องวรรคนี้คือการร้องที่หลังของนักร้องคนอื่น ร้องเป็น “แม่ปูไก่อหลง” มีคำว่า “ไก่อ” เพิ่มเข้ามา ซึ่งผิดเพี้ยนไปจากคำร้องที่ฉลอง ภูสว่าง แต่งและผิดเพี้ยนไปจากการร้องของชายธง ทรงพล ยกเว้นจักรพันธ์ อาบครบุรี คนเดียวที่ร้องเหมือนต้นฉบับ)

บทแรกของส่วนที่ 2 เป็นบทที่มีคำที่ให้ความหมายเยาะเย้ยเป็นครั้งแรกของคำร้องคือ “น้องคงมีไช้เต็มท้อง” คำว่า “ไช้เต็มท้อง” เป็นคำที่เยาะเย้ยได้อย่างเจ็บแสบของเพลงนี้ หมายถึง “ท้องไม่มีพ่อ” ผู้หญิงที่ท้องโดยหาพ่อของลูกไม่ได้ อาจจะเกิดจากพ่อของลูกไม่ยอมรับ หรือยอมรับว่าเป็นลูกแต่ไม่รับเลี้ยงดู พร้อมทั้งถีบหัวส่งทั้งแม่ทั้งลูก เป็นความน่าอัปยศที่สุดของสังคมไทย เพลงที่เกิดที่หลังชื่อ “อีลุ่มตูป้อง” ร้องโดยไวพจน์ เพชรสุพรรณ ผู้แต่งคำร้องคือประสิทธิ์ นครพนม เป็นเพลงที่ร้องรำกัณมาก และเยาะเย้ยผู้หญิงที่ท้องไม่มีพ่อได้อย่างเจ็บปวดมากเช่นกัน มีนักร้องรุ่นหลังนำมาร้องใหม่ด้วยคำร้องและทำนองเดิมอีก 2 คน คือสดี รุ่งโพธิ์ทอง และเอกชัย ศรีวิชัย แต่ไม่เป็นที่นิยมเท่าเพลงปูไก่อหลง ใช้กลุ่มคำว่า “อีลุ่มตูป้อง” เพื่อต้องการสื่อคำว่า “ป่อง” ซึ่งหมายถึงท้อง มีคำร้องตอนที่เยาะเย้ยได้หนักแน่นมากคือ

บอกแล้วบ่ฟัง บ่ฟังอย่ามานั่งร้องไห้
บ่เชื่อฟังไพลาดแล้วยังใจจิ่งนั่งตาลอย
ไสว่าซีเป็นดาวเด่นเหมือนเพ็ญเลิศลอย
จะสูงสูดเอื้อมมือสอย ดูแม่สาวน้อยชะมาจ้อยแท้ได้
เดี๋ยวนี้เธอเป็นเทพีที่แสนประหลาด
เป็นหยิ่งจิ่งอุ้มบาตร ความพิศวาสมาทำให้เพ
อยู่บ้านดี ๆ กลับหนีไปให้เขาเห
เดี๋ยวก็ต้องกล่อมลูกนอนเปล ชะมะชักแท้ได้ ลูกบ่มีพ่อ
อีลุ่มตูป้อง ไปท้องกับใครมา
อยากเป็นดาราอายว่าจิงใดก็ไม่รื้อ

คำร้องข้างต้นมีคำที่ให้น้ำเสียง และท่าที่เยาะเย้ย เช่น นั่งตาลอย เทพีที่แสนประหลาด อุ้มบาตร หนีไปให้เขาเห กล่อมลูกนอนเปล ลูกไม่มีพ่อ และอีลุ่มตูป้อง

คำร้องต่อมาด้วยวรรค “วายไปตามลำคลอง น่านองลอยล่องธารา” “วาย” เป็นอาการของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ ในที่นี้คือปู “ตามลำคลอง” ให้น้ำความรู้สึก (Sense) ว่าลอยล่อง และเลื่อนลอยไปตามชะตากรรม น้ำพัดพาไปไหนก็ไปนั้น น้ำเสียง (Feeling) ของผู้กล่าวคำนี้ซึ่งก็คือ “พี” เป็นน้ำเสียงที่ไม่สนใจเมตตาปราณี ไม่ไยดี และไม่ให้อภัยในความพลาดพลั้งครั้งนี้

บทถัดมาของส่วนที่ 2 นี้ต่อด้วย “ไช้ก็เต็มตัว เต็มตัวผัวก็ไม่มา” เป็นการตอกย้ำเข้าไปที่ความน่าอัปยศที่กล่าวแล้วคือ “แม่ปูไก่อหลง แล้วคงมีไช้เต็มท้อง” ย้ำคำว่า “เต็มตัว” 2 ครั้งติดกัน ครึ่งหลังกระแทกเสียงกลับไป ที่ครึ่งหน้า เหมือนมีความมุ่งหมาย (Intention) ตั้งใจจะย้ำตรงท้องที่ไม่มีพ่อว่าเต็มและโย้อยู่ดำตา แต่ที่เยาะเย้ยได้อย่างเจ็บแสบที่สุดคือคำว่า “ผัวก็ไม่มา” และจบท้ายด้วยคำที่เหมือนจะพูดด้วยน้ำเสียงและท่าทาง (Tone)

เช่นนี้มาตลอดคือ “น่ายายและชายหน้า” และ “เป็นดารากลางแปลง” พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่ากลางแปลงว่า ว. ที่แสดงหรือเล่นในที่แจ้ง เช่น โขนกลางแปลง หนึ่งกลางแปลง คล้องช้างกลางแปลง ดารากลางแปลงในบริบทนี้จึงมีความหมายในทำนองว่าเป็นนางเอกหนังไทยตกอับ มีความน่าอับอายติดตัวและผู้คนเขารู้สึกว่าน่าอับอายนั้นไปทั่วเพราะอยู่ในที่โล่งแจ้ง ฉลอง ภูสวาทใช้คำว่า “ดารา” แทนผู้หญิงที่น่าเห็นใจคนนี้เหมือนกับเพลง “อีลูปตูป้อง” ที่ผู้เขียนกล่าวข้างต้นที่ใช้ข้อความว่า “อยากเป็นดาราอายว่าจิงใดก็ไม่รีรอ” ดารากลางแปลงเป็นคำที่เป็นพาราดอกซ์ (Paradox) (จะขอกล่าวถึงพาราดอกซ์อย่างสังเขปทีหลัง)

สิ้นสุดกันที่
แม่ดอกท้อกอหวาน

น้องมีผิวใหม่ไปนาน
ให้ทานเกื้อหนุนบุญแรง

คำร้องบทร้องสุดท้ายข้างต้นฉลอง ภูสวาท ขึ้นด้วยวรรค “สิ้นสุดกันที่” ให้น้ำเสียง (Feeling) และท่าที (Tone) ถึงความเด็ดขาด ไม่มีเยื่อใย และมีความมุ่งหมาย (Intention) ให้ทราบว่าผู้พูดไม่สามารถเป็นที่พึ่งอะไรได้เลย แม้เป็นได้ก็ไม่สามารถให้พึ่งได้ ในวรรค “แม่ดอกท้อกอหวาน” ซึ่งความหมายไปทางเดียวกันกับข้อความ “ดาวเด่นเหมือนเพ็ญเลิศลอย” ของเพลงอีลูปตูป้อง แต่คำที่เยาะเย้ยเสียดสีมากที่สุดคือ “ให้ทาน”

ความสาวงามบริสุทธิ์ของผู้หญิงสาวนั้น สังคมรับรู้กันอยู่ด้วยวัฒนธรรมทางสังคมว่าไม่ใช่สิ่งที่มีไว้ “ให้ทาน” พรหมจารีเป็นสิ่งมีค่าที่สตรีต้องหวงแหนไว้แก่ชายที่ตนรักและเต็มใจมอบให้ ผู้หญิงไทยจึงมีค่าเปรียบเปรยเมื่อพลัดพลั้งมอบความสาวสดให้แก่ผู้ชายที่ไม่เห็นคุณค่าหรือไม่รับผิดชอบว่า “ทำทาน”

บทสุดท้ายของคำร้องเพลงปู่ไก่อหล่ง ฉลอง ภูสวาท จบด้วยบท

แม่นายไก่อหล่ง
ถูกกินจนสิ้นแรง

จากดังหวังจะส่องแสง
แสงเลือนน้อยนอนตามซอยโทรมโทรม

ผู้ชื่นชมเพลงนี้อาจจะไม่ได้สังเกตว่าคำว่า “ไก่อหล่ง” เพิ่งปรากฏเป็นครั้งแรก ก่อนหน้านั้นมีคำว่า “ไช่หล่ง” ไช่หล่งหมายถึงลูกในท้องของผู้หญิงสาวอาภัพผู้นี้ ส่วนคำว่า “ไก่อหล่ง” หมายถึงผู้หญิงคนนี้ เมื่อตรวจสอบดูคำว่า “ไก่อหล่ง” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พบว่าให้ความหมายว่า (สำ) น. ผู้หญิงที่รู้ไม่เท่าทันโลก พลัดมาอยู่ในที่ที่ผู้ชายล่อลวงไปได้

“แม่นายไก่อหล่ง” เป็นคำที่มีความหมายเป็นพาราดอกซ์ (Paradox) ดวงมน จิตรจันรงค์ (Jitjumnong, 1998) กล่าวถึงพาราดอกซ์ว่า

“พาราดอกซ์คือถ้อยคำหรือข้อความที่มีความหมายขัดแย้งอยู่ในตัวเอง ในขณะที่อาจจะฟังดูเหลวไหลกลับสื่อความจริงได้ลึกซึ้ง โดยปกติคนทั่วไปก็ใช้ภาษาที่เป็นพาราดอกซ์อยู่เหมือนกันเช่นประโยคที่ว่า “ยิ่งรีบยิ่งช้า” หรือสำนวน “อ่อนเปรี้ยว” “มะนาวหวาน” นักประพันธ์นวนิยายไทยผู้หนึ่งคือกฤษณา อโศกสิน ก็ใช้ภาษาพาราดอกซ์ ตั้งชื่อบทประพันธ์ของตนอยู่บ่อยครั้ง เป็นต้นว่า น้ำผึ้งขม ไฟหนาว ประตูที่ปิดตาย บ้านชนนิก และ ปูนปิดทอง พาราดอกซ์เป็นภาษาที่มีพลัง คือใช้คำน้อยแต่ชวนคิด และให้ความรู้สึกเข้มข้นมากกว่าที่จะพูดอุปมาอุปไมยบอกไปตรง ๆ ซึ่งอาจเย็นเยื่อและไม่ลึกซึ้งเท่า”

ที่ผู้เขียนกล่าวว่า “แม่นายไก่อหล่ง” เป็นคำที่มีความหมายเป็นพาราดอกซ์นั้นเนื่องจากเมื่อพิจารณาดูคำว่า “แม่นาย” แล้วพบว่าโดยทั่วไปเป็นคำให้เกียรติสุภาพสตรีผู้สูงศักดิ์ “แม่นาย” ให้เกียรติและยกย่องมากกว่า “คุณนาย” ส่วนคำว่า “ไก่อหล่ง” ได้อธิบายแล้วข้างต้น เมื่อคำว่า “แม่นาย” และ “ไก่อหล่ง” มาเข้าคู่กันเป็น “แม่นายไก่อหล่ง” ให้ความหมายในเชิงขัดแย้ง เหมือน ๆ จะยกย่องเทิดทูน แต่พิจารณาให้ถ่องแท้ในน้ำเสียงและท่าทีของผู้พูด ทำให้ผู้ฟังจับได้ว่าเป็นการเยาะเย้ยให้น่ายายยิ่งกว่าการใช้คำว่า “ไก่อหล่ง” เพียงคำเดียว

วรรค “จากดังหวังจะส่องแสง” ก็นับว่าเป็นธรรมชาติของผู้มีความหวังทุกคน ทุกคนต้องการไปให้พ้นจากสภาพเดิมของชีวิต มีความหวัง มีความฝันถึงชีวิตที่ดีกว่า เพลงลูกทุ่งไทยจำนวนไม่น้อยสะท้อนภาพมนุษย์ตรงนี้ไว้อย่างชัดเจนยิ่ง

ฉลอง ภู่อ่าง จบคำร้องเพลงป๊อปปูล่าเพลงด้วยวรรค “ถูกกินจนสิ้นแรง แสงเลยน้อยนอนตามซอยโทรมโทรม” คำว่า “ถูกกิน” ให้ภาพความเป็น “เหยื่อ” ที่ถูกกระทำและต้องยอมจำนนอย่างคุณิ แต่ก็ไม่ได้รับความเห็นอกเห็นใจและเมตตาปราณีจากคนรักเก่าผู้ “ไร้เงินและไม่มีปริญญา” ไม่มีความเห็นอกเห็นใจความเมตตาปราณีให้ก็ไม่น่าเจ็บช้ำน้ำใจเท่ากับเยาะเย้ยซ้ำเติมให้อับอายขายหน้าเข้าไปอีก “นอนตามซอยโทรมโทรม” จึงเป็นภาพสุดท้ายของ “ป๊อปปูล่าเพลง”

ทั้ง “ว้ายไปตามลำคลอง น้านองลอยล่องธารา” และ “นอนตามซอยโทรมโทรม” จึงเป็นสภาพที่ผู้หญิงพลาดพลั้งจากความรักและการเดินตามความฝันตัวเองได้รับ อันที่จริงถึงจะมีสภาพชีวิตที่เลื้อยอยู่อย่างไกร้ น่าจะพอทำให้ชีวิตหนึ่ง ๆ ดำเนินต่อไปได้...หากไม่โดนมรสุมคำเยาะเย้ยถากถางและซ้ำเติมกริดหัวใจเช่นนี้

2. จิตวิทยาเรื่องอารมณ์ และการรับรู้อารมณ์ในเพลงป๊อปปูล่าเพลง

ผู้เขียนได้สัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่ โดยสุ่มทุกชั้นปีทั้งระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 73 คน สัมภาษณ์บุคลากรมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ 18 คน พบว่า ทั้งหมดรู้จัก เคยได้ยิน และเคยร้องเพลงนี้ แม้เป็นการร้องแบบร้องหมู่ ทั้งหมดบอกว่าเพลงนี้สนุกสนาน และสัมภาษณ์อาจารย์สาขาดนตรีสมัยนิยม คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่จำนวน 1 คน และครูดนตรีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดตรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดปัตตานี รวม 4 คน รวมการสัมภาษณ์ครู อาจารย์ด้านดนตรีทั้งหมด 5 คน ในประเด็นดนตรีของเพลงป๊อปปูล่าเพลง พบว่า ทุกคนให้ข้อมูลตรงกันว่าทำนองดนตรีเพลงนี้เป็นจังหวะเร็ว มัน สนุกสนาน ลักษณะเด่นของเพลงนี้อยู่ตรงที่สัรยดนตรีที่เข้ามาสลับทุกช่วงของคำร้องในลักษณะ Intro/ร้อง/Solo/ร้อง/Solo/ร้อง/Solo/ร้อง/Outro เป็นทำนองดนตรีเร็ว รัว เร้าอารมณ์และความรู้สึกได้ดีมาก (Kaewtaen, January 2, 2024) ทำให้ผู้ฟังเพลงนี้ชื่นชมและประทับใจ หลายคนกล่าวว่าความมัน สนุกสนานเร้าอารมณ์ของดนตรีทำให้ไม่ได้สนใจว่าเนื้อหาโดยละเอียดกล่าวถึงอะไร และไม่สังเกตว่าเนื้อหาเพลงนี้มีความหมายทางเยาะเย้ยผู้หญิงที่พลาดพลั้งเรื่องความรัก (Benjakul, January 2, 2024; Bunmas, January 2, 2024; Kaewsataya, January 3, 2024; Sompong, January 4, 2024)

ชัยพร วิชชาวุธ (Wichawut, 1982) กล่าวถึงอารมณ์และการรับรู้อารมณ์ของมนุษย์ว่า อารมณ์ (Emotion) หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิต เช่น รู้สึกดีใจ เสียใจ ตื่นเต้น สงบ รักเกลียด ชื่นชม รังเกียจ เป็นต้น อารมณ์เกิดขึ้นกับทุกคน อารมณ์ของเราเองเมื่อเกิดขึ้นเรารู้ได้ด้วยตัวของเราเอง ส่วนอารมณ์ของผู้อื่นเราไม่สามารถรับรู้ได้โดยตรง เรารู้ได้เฉพาะพฤติกรรมภายนอกซึ่งเป็นการแสดงออกของอารมณ์ซึ่งอยู่ภายในเท่านั้น เช่นนี้แล้วการแสดงออกทางอารมณ์ในเพลงป๊อปปูล่าเพลง ผู้ฟังรับรู้ได้จากเสียงของการร้องเพลง และรวมถึงท่าทางการเต้นของนักร้องและผู้ร่วมเต้นหรือหางเครื่อง การร้องเพลง และการเต้นเป็นพฤติกรรมภายนอก

วิธีพฤติกรรมนิยมในการพยายามเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของอีกคนหนึ่ง นักจิตวิทยาต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรมภายนอกของคนนั้น เพราะไม่มีใครสามารถล่วงรู้ความในใจของคน ๆ หนึ่งนอกจากตัวเอง และแม้แต่ว่าตัวของเขาเองก็ไม่อาจล่วงรู้ความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้หมด ในการพยายามเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของอีกคนหนึ่ง นักจิตวิทยาสังเกตทั้งพฤติกรรมโมลาร์ (Molar Behavior) และพฤติกรรมโมเลกุล (Molecular Behavior) สังเกตโดยที่ผู้ได้รับการสังเกตรู้ตัวและไม่รู้ตัว และสังเกตตัวอย่างพฤติกรรมเป็นจำนวนมาก แล้วจึงนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดตามหลักตรรกศาสตร์เพื่อสันนิษฐานความรู้สึกนึกคิดที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมเหล่านั้น

ในกรณีของการรับรู้อารมณ์ของผู้ประพันธ์เพลงรวมทั้งนักร้องเพลงป๊อปปูล่าเพลง ผู้ฟังซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปสังเกตได้จากพฤติกรรมโมลาร์ คือพฤติกรรมภายนอกที่วัดได้สังเกตได้เท่านั้น ไม่สามารถรับรู้พฤติกรรมระดับโมเลกุลซึ่งเป็นพฤติกรรมของอวัยวะภายในอย่างเส้นประสาทที่แสดงการเกิดอารมณ์ได้

วิลเลียม เจมส์ (James, 1950) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันรุ่นบุกเบิกที่มีอิทธิพลมากต่อความคิดทางจิตวิทยา ปัจจุบันคนหนึ่งได้วิเคราะห์กระบวนการรับรู้อารมณ์ และได้เสนอทฤษฎีที่ว่าอารมณ์คือความรู้สึกที่เกิดจากการทำงานของร่างกาย เช่น เมื่อหัวใจเต้นแรง เหงื่อซึม มือสั่น เข่าอ่อน ฯลฯ จะเกิดความรู้สึกกลัวไปด้วย ความรู้สึกที่เกิดจากพฤติกรรมทางกายเหล่านี้รวมกันเข้าเรียกว่าอารมณ์กลัว ในทฤษฎีของเจมส์ คนเรามีได้วิงหนีเพราะเกิดความกลัว แต่พฤติกรรมการวิงหนีและพฤติกรรมอื่นที่เกิดขึ้นในขณะที่วิงหนีต่างหากที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่เรียกว่าความกลัว เมื่อมองในแง่นี้ การรับรู้อารมณ์ของตนเองก็คือการรับรู้พฤติกรรมของตนเอง ซึ่งก็คือการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวของเราเอง

การรับรู้อารมณ์ของตนเองจึงมีหลักการไม่แตกต่างจากการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ซึ่งจะต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรมภายนอกของผู้อื่นคนนั้นเป็นข้อมูลสำหรับการสันนิษฐาน และถ้าจะแตกต่างกันก็ตรงที่ในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของตนเอง เราสามารถรับรู้ผ่านหน่วยรับความรู้สึก (Receptor) ที่อยู่ภายในร่างกายของเราโดยไม่ต้องอาศัยประสาทตาหรือประสาทหูเท่านั้น

เคยมีผู้ทำการทดลองโดยการให้ผู้รับการทดลองดูภาพโป๊ และขณะเดียวกันก็ใช้เครื่องวัดการเต้นของหัวใจไปติดที่หน้าอกข้างซ้ายของผู้รับการทดลอง ทำให้ว่าต้องการวัดการเปลี่ยนแปลงการทำงานของหัวใจเมื่อดูภาพโป๊ และให้ผู้รับการทดลองฟังเสียงการเต้นของหัวใจของตน แต่ในความจริงเสียงที่ฟังนั้นเป็นเสียงเต้นของหัวใจที่บันทึกมาจากคนอื่น ๆ โดยผู้รับการทดลองไม่ทราบและเข้าใจว่าเป็นเสียงของหัวใจของตนเอง เสียงเต้นนี้บางครั้งก็เด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ บางครั้งก็เด่นชัดลงเรื่อย ๆ และบางครั้งก็เด่นตามปกติ หลังจากดูภาพโป๊ และฟังเสียงของหัวใจแล้วปรากฏว่าผู้รับการทดลองที่ฟังเสียงเต้นที่เด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ หรือเด่นชัดลงเรื่อย ๆ รายงานว่าตนเองมีความรู้สึกกลัวภาพโป๊ ที่ให้ดูมีความดึงดูดใจมาก ส่วนผู้รับการทดลองที่ฟังเสียงหัวใจเต้นตามปกติ รายงานว่าตนเองมีความรู้สึกเฉย ๆ (Valins, cited in Wichawut, 1982) แสดงว่าผู้รับการทดลองอาศัยพฤติกรรมภายนอกของตนเองในการรับรู้อารมณ์ของตน

ในกรณีที่พฤติกรรมภายนอกของตนเองไม่ปรากฏชัดเจน การรับรู้อารมณ์ของตนยังขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมของผู้อื่นด้วย ผู้รับการทดลองที่ได้รับการฉีดฮอร์โมนอะดรีนาลิน ซึ่งยังผลให้หัวใจเต้นเร็วขึ้นมือเท้าสั่น แต่ผู้รับการทดลองที่เห็นผู้อื่นซึ่งได้รับการฉีดฮอร์โมนอะดรีนาลินเช่นกันแสดงอารมณ์ร่าเริง คึกคักก็จะรู้สึกร่าเริงและคึกคักตามไปด้วย ส่วนผู้รับการทดลองที่เห็นผู้อื่นที่ได้รับการฉีดฮอร์โมนอะดรีนาลินเช่นเดียวกันนี้ แสดงอารมณ์โกรธเคืองไม่พอใจ ก็จะรู้สึกโกรธเคืองและไม่พอใจตามไปด้วย ในความเป็นจริงผู้ที่แสดงอารมณ์ร่าเริง คึกคักและผู้ที่แสดงอารมณ์โกรธเคือง ไม่พอใจ ให้ดูเป็นตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้เป็นผู้ร่วมคิดหรือ “หน้าม้า” ของผู้ทดลอง จะเห็นได้ว่าการแสดงอารมณ์ของหน้าม้าก็สามารถทำให้ผู้รับการทดลองตัวจริงรู้สึกมีอารมณ์เดียวกันกับหน้าม้า (Schachter & Singer, 1962) แสดงว่าในการรับรู้อารมณ์ของตนเองมนุษย์ไม่เพียงแต่อาศัยการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของตนเองเป็นข้อมูลเท่านั้น หากยังอาศัยการแสดงออกของผู้อื่นเป็นข้อมูลด้วย (Wichawut, 1982)

ดังนั้นการที่ผู้ฟังเพลงไปไถ่เพลงคนหนึ่งฟังเพลงนี้โดยที่ทนกรังร้องด้วยอารมณ์เมามัน หรือในกรณีทัวริงฉับที่ผู้เขียนกล่าวตั้งแต่ตอนต้น ส่วนมากเป็นการร้องเพลงกันเป็นกลุ่มและใช้เครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น กลอง ฉาบ เป็นต้น เป็นเครื่องมือสร้างทำนองและจังหวะอย่างสนุกสนาน หรือกรณีที่น่าไปประกอบการเต้นจังหวะมัน ๆ ของนักศึกษามหาวิทยาลัย เช่น กรณีของการเต้นรับน้องใหม่ของมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต ซึ่งได้รับความสนใจมากนั้น การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่นที่เราเข้าไปมีส่วนร่วมเหมือนในการทดลองของ Schachter & Singer ที่เรียกว่า “หน้าม้า” ไม่ว่าฟังอย่างเดียว หรือขับร้องร่วมเต้นด้วย จะเป็นเหตุสำคัญให้เรารับรู้อารมณ์ของผู้อื่นที่และกระตุ้นอารมณ์ของตนเองให้มีส่วนร่วมในความเมามันและสนุกสนานนั้น จนหลายคนไม่ได้เฉลียวใจว่าเนื้อหาการร้องเพลงนี้มีความหมายในการเยาะเย้ย ซ้ำเติมผู้หญิงคนหนึ่งที่ถูกปลาดปลั่งในเรื่องความรักอย่างเจ็บแสบที่สุด เหมือนที่ครูดนตรีให้สัมภาษณ์ผู้เขียน และกล่าวแล้วข้างต้น

3. พฤติกรรมการเยาะเย้ย

หากพิจารณาในทางด้านจิตวิทยา การเยาะเย้ย เสียดสี ประชดประชัน เป็นพฤติกรรมธรรมชาติทั่วไปของมนุษย์ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั้งพฤติกรรมภายใน (Overt Behavior) และพฤติกรรมภายนอก (Covert Behavior) ในส่วนพฤติกรรมภายในเป็นการทำงานของจิต (Mind) เมื่อความคิดและอารมณ์เยาะเย้ย เสียดสี หรือ ประชดประชันเกิดขึ้นมนุษย์จะแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก การเขียนคำร้องของฉลอง ภู่ว่าง และการร้องเพลงปู้ไ่โก่หลงของชายธง ทรงพล และนักร้องคนอื่นที่ร้องเพลงนี้สู่สาธารณะเป็นพฤติกรรมภายนอก

เสียงเพลง เสียงดนตรี ทำนองดนตรี และท่าทางของนักร้อง เป็นสิ่งเร้า (Stimulus) กระตุ้นให้ผู้ฟังรับรู้และตอบสนอง (Response) จะเป็นการตอบสนองด้วยความชื่นชอบ การร่วมร้อง หรือการเต้น ก็ขึ้นอยู่กับผู้ฟังและการรับรู้ของแต่ละคน และสิ่งเร้าที่ตอบสนองจะเลือกตอบสนองทั้งความหมายของคำร้อง เสียงร้อง เสียงดนตรี ท่วงทำนองดนตรี หรือเลือกตอบสนองเฉพาะบางสิ่งเร้าขึ้นอยู่กับอารมณ์และการรับรู้ของแต่ละคน จากการที่ผู้เขียนสัมภาษณ์บุคคลกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวถึงข้างต้นพบว่า ในกรณีของเพลงปู้ไ่โก่หลงผู้ฟังส่วนใหญ่เลือกตอบสนองเสียงดนตรี ท่วงทำนองดนตรี มากกว่าเนื้อหาของคำร้อง ผู้เขียนบทความเห็นว่าทั้งเสียงดนตรี ท่วงทำนองดนตรี และท่อนสร้อยดนตรีที่เร็ว รัว เมามั่น สนุกสนาน ในลักษณะ Intro/ร้อง/Solo/ร้อง/Solo/ร้อง/Solo/ร้อง/Outro ตามที่สมพล แก้วแทน กล่าว กลบให้ความหมายในเชิงเยาะเย้ย ถากถาง ประชดประชัน เสียดสี ขาดความโดดเด่นไป

นอกจากนี้พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม (Royal Academy, 1996) กล่าวถึงการเยาะเย้ยว่าเป็นภาพพจน์โวหาร และกลการประพันธ์ ซึ่งมี 2 ลักษณะ กล่าวคือการแฝงนัย (Irony) และการแฝงนัยเชิงโชคเลว (Irony of Fate) ดังนี้

การแฝงนัย (Irony) เป็นภาพพจน์ (Finger of Speech) ชนิดความคิดที่เจตนาจะสื่อสารนั้นแตกต่างหรือตรงกันข้ามกับความหมายตามตัวอักษร การแฝงนัยเป็นการขัดกันระหว่างความเป็นจริงกับสิ่งที่ปรากฏให้เห็น

การแฝงนัยเชิงโชคเลว (Irony of fate) โชคชะตาหรือพระเป็นเจ้าซึ่งแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินได้จับมนุษย์มาเชิดเหมือนเทิดทูน หรือขัดขวางแผนการของบุคคลเหล่านั้น ตัวอย่างของการแฝงนัยเชิงโชคเลว เช่น การให้อภัยโทษแก่นักโทษประหารที่มาถึงหลังจากนักโทษถูกประหารชีวิตไปแล้ว หรือการที่ Silas Marner ผู้ตระหนี่ในเรื่อง Si las Marner ของจอร์จ เอเลียต พบทองคำที่หายไปนานหลังจากเขาไม่ต้องการทองคำนั้นอีกแล้ว หรือการที่ Della ในเรื่อง The Gift of the Magi ของ โอ. เฮนรี ตัดผมไปขายเพื่อซื้อสายนาฬิกามาเป็นของขวัญวันคริสต์มาสแก่ Jim ผู้เป็นสามี ซึ่งนำเอานาฬิกาเรือนนั้นไปขายเพื่อซื้อหวีมาเป็นของขวัญวันคริสต์มาสแก่ Della ผู้เป็นภรรยา เป็นการแฝงนัยเชิงโชคเลวเหมือนกัน ในวรรณกรรมไทย บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนที่พระไวยกลับจากการขอพระราชทานอภัยโทษนางวันทอง เมื่อขึ้นมาใกล้สถานที่ประหารก็บอกนางห้ามให้หยุดการประหารไว้ก่อน แต่เพชฌฆาตเข้าใจว่าเป็นการเร่งให้ลงดาบประหารชีวิตนางวันทองก็นับเป็นการแฝงนัยเชิงโชคเลว

การที่ผู้เขียนวิเคราะห์เนื้อหา น้ำเสียง และท่าทีของคำว่า “ดารากลางแปลง” และ “แม่นายไ่โก่หลง” ข้างต้นนั้นคือการเยาะเย้ยแบบการแฝงนัย (Irony) ส่วนเนื้อเรื่องทั้งหมดของเพลงปู้ไ่โก่หลงนั้นเป็นการแฝงนัยเชิงโชคเลว (Irony of Fate) กล่าวคือผู้หญิงคนรักกลับมาในวันที่เธอ “ถูกกินจนสิ้นแรง” และ “มิใช่เต็มทอง” แล้ว

ข้อสรุป

1. เพลง “ปู้ไ่โก่หลง” เป็นสิ่งเร้าให้เกิดการรับรู้ กระตุ้นอารมณ์บันเทิงและอารมณ์การมีส่วนร่วมของคนในสังคมไทยจนโด่งดังและเป็นที่นิยมมากและยาวนานเกินกึ่งศตวรรษ เป็นเพราะทำนองเพลง ทำนองดนตรี และดนตรีสร้อยของเพลงมากกว่าความหมายตามคำร้องของเพลง ทำนองเพลง ทำนองดนตรี และดนตรีสร้อยของเพลงเป็นเหตุสำคัญให้ผู้เสพรับรู้อารมณ์ของผู้คนที่กระตุ้นอารมณ์ของตนเองให้มีส่วนร่วมในความเมามั่นและสนุกสนาน จนหลายคนไม่ได้เฉลียวใจว่าเนื้อหาคำร้องเพลงนี้มีความหมายในการเยาะเย้ย ซ้าเติม ผู้หญิงคนหนึ่งทีฟลาดพลังในเรื่องความรักอย่างเจ็บแสบที่สุด

2. เนื้อหาของเพลงเป็นการเยาะเย้ย ทั้งการแฝงนัย (Irony) และที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือการแฝงนัยเชิงโชคชะตา (Irony of Fate) กล่าวคือผู้หญิงคนรักกลับมาในวันที่เธอไม่อยู่ในสภาพที่ชายคนรักเดิมจะกลับมารักใหม่ได้อีกแล้ว

อภิปราย

หลาย ๆ ครั้งการรับรู้สิ่งเร้าที่มากระตุ้นอารมณ์จนเกิดเป็นความสนุกสนาน เริงอารมณ์และความซาบซึ้งต่อสิ่งเร้านั้น โดยเฉพาะสิ่งเร้าที่เป็นศิลปกรรม การรับรู้และการตอบสนองในตัวมนุษย์อยู่ในสภาพปนเปกันทั้งอารมณ์เยาะเย้ย ถากถาง ซ้ำเติม และอารมณ์สุขจนแยกยากว่าอะไรคืออะไร ประกอบกันเข้าลักษณะไหน สภาพแวดล้อมทางสังคมเข้ามามีอิทธิพลอย่างไร แต่การวิเคราะห์ตรวจสอบหาคำตอบด้วยหลักทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถค้นพบคำตอบและอธิบายสิ่งนั้นได้ ดังตัวอย่างของเพลงปู้ไ่โก่หลงที่ผู้เขียนบทความวิเคราะห์ ตรวจสอบแล้วข้างต้น

เสียงเพลง เสียงดนตรี ทำนองดนตรี และทำนองของนักร้อง และนักเต้น (หางเครื่อง) เป็นสิ่งเร้า (Stimulus) กระตุ้นให้ผู้ฟังรับรู้และตอบสนอง (Response) จะเป็นการตอบสนองด้วยความชื่นชอบ การร่วมร้อง หรือการเต้นก็ขึ้นอยู่กับผู้ฟังและการรับรู้ของแต่ละคน สิ่งที่ตอบสนองจะเลือกตอบสนองทั้งความหมายของคำร้อง เสียงร้อง เสียงดนตรี ท่วงทำนองดนตรี หรือเลือกตอบสนองเฉพาะบางสิ่งเร้าขึ้นอยู่กับอารมณ์และการรับรู้ของแต่ละคน กรณีของเพลงปู้ไ่โก่หลงผู้ฟังส่วนใหญ่เลือกตอบสนองเสียงดนตรี ท่วงทำนองดนตรี มากกว่าเนื้อหาของคำร้อง ผู้เขียนบทความเห็นว่าทั้งเสียงดนตรี ท่วงทำนองดนตรี และท่อนสร้อยดนตรีที่เร็ว รวด เหม่มน สนุกสนาน กลับให้ความหมายในเชิงเยาะเย้ย ถากถาง ประชดประชัน เสียดสี ขาดความโดดเด่นไป การที่ผู้ฟังเพลงปู้ไ่โก่หลงคนหนึ่งฟังเพลงนี้โดยที่นักร้องร้องด้วยอารมณ์เหม่มน สนุกสนาน ดนตรีเร้าอารมณ์สนุก รวมทั้งการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่นที่ผู้ฟังคนนั้น ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมร้องร่วมเต้นด้วย จะเป็นเหตุสำคัญให้เขารับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและกระตุ้นอารมณ์ของตนเองให้มีส่วนร่วมในความเหม่มนและสนุกสนานนั้น จนหลายคนไม่ได้เฉลียวใจว่าเนื้อหาคำร้องเพลงนี้มีความหมายในการเยาะเย้ย ซ้ำเติม ผู้หญิงคนหนึ่งที่กำลังพลั้งในเรื่องราวความรักอย่างเจ็บแสบที่สุด และอาจจะรวมทั้งความจำใจกับเพลงลูกทุ่งที่ส่วนใหญ่มักกล่าวถึงผู้หญิงในแง่ลบอยู่เสมอ ๆ จึงทำให้ไม่ค่อยสนใจหรือให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก ทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงเป็นผู้ที่ถูกกระทำ

เกินกว่ากึ่งศตวรรษที่เพลง “ปู้ไ่โก่หลง” สร้างความสนุกสนาน คึกคัก ครึกครื้นให้แก่วงการร้องรำทำเพลง แท้ที่จริงเป็นความบันเทิงเริงอารมณ์ที่กลบการเยาะเย้ยผู้หญิงที่กำลังพลั้งเสียได้อย่างสนิท ก็ดีแล้วมิใช่หรือเราจะเยาะเย้ย ถากถาง เสียดสี และซ้ำเติม ผู้หญิงคนหนึ่งที่กำลังพลั้งในความรักจนมีลูกในท้องแล้วอย่างไม่ยุติกันบ้างไปทำไมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. การประพันธ์คำร้องเพลงลูกทุ่งในยุคปัจจุบัน ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิงในเชิงบวกให้มากขึ้นซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการใช้จิตวิทยาในการสื่อสารต่อสังคม ยิ่งปัจจุบันที่การสื่อสารทางสังคมออนไลน์กำลังมีอิทธิพลถึงขีดสุด

2. การผลิตเพลงลูกทุ่งที่มีทำนอง และดนตรีที่มีความสนุกสนาน กระตุ้นอารมณ์เหม่มน มีความจำเป็น เพื่อสร้างอารมณ์สุขอารมณ์สนุกสนานให้แก่ประชาชนในการร้องเพลงและเต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมนันทนาการทางสังคมที่มนุษย์ต้องการ

3. ควรส่งเสริมการฟังเพลงโดยพินิจวิเคราะห์เชิงสุนทรียภาพแก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา เพื่อเป็นการฝึกการคิดวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ และการเข้าใจเพื่อนมนุษย์ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการสื่อสารเชิงจิตวิทยา

References

- Benjakul. (2024, January 2). The sweetness and fun of the song “Pu Khai Kai Long” Interview.
- Bunmas. (2024, January 2). The sweetness and fun of the song “Pu Khai Kai Long”. Interview.
- Jame, W. (1950). *The principles of psychology*. New York: Dover.
- Jobkrabounwan, J. (2016). *2nd half-century of Thai country music*. Retrieved from https://www.facebook.com/131078776961675/photos/a.172341949502024/1144853775584165/?type=3&locale=th_TH
- Jitjumnong, D. (1998). *Aesthetics in Thai language* (3rd ed.). Bangkok: Sayam.
- Kaewtaen, S. (2024, January 2). The sweetness and fun of the song “Pu Khai Kai Long”. Interview.
- Kaewsataya. (2024, January 3). The sweetness and fun of the song “Pu Khai Kai Long”. Interview.
- Nakavajara, C. (1972). Critical literature and literature studies. In *Wanvaidayakon (Literature)* (pp. 1–53). Bangkok: Textbook Project on Social Sciences and Humanities Society of Social Sciences of Thailand.
- Phusawang, C. (2009). In *Wikipedia, the free encyclopedia*. Retrieved July 13, 2021, from https://en.wikipedia.org/wiki/Chalong,_Phuket
- Royal Academy. (1996). *Dictionary of literary terms: Figurative, rhetorical, and composing techniques*. Bangkok : Royal Institute.
- Schachter, S., & Singer, J. E. (1962). Cognitive, social, and psychological determinants of emotional state. *Psychological Review*, 69(5), 379–399.
- Sompong. (2024, January 4). The sweetness and fun of the song “Pu Khai Kai Long”. Interview.
- Wichawut, C. (1982). *Fundamentals of psychology* (1st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Youth Encyclopedia Project Foundation. (2018). “Origin of country music” in *Thai encyclopedia for youth, Volume 33*. Retrieved from <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=33&chap=2&page=t33-2-infodetail01.html>

